

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 1, Article Number:D0045

FINE ARTS

Received: October 2010

Accepted: January 2011

Series : D

ISSN : 1308-7290

© 2010 www.newwsa.com

M. Devrim Babacan

Z. Seçkin Gökbudak

Selcuk University

devrimbabacan@yahoo.com

Konya-Turkey

**MÜZİK EĞİTİMİ ANABİLİM DALLARINDA PİYANODA EŞLİK DERSİ SÜRECİNDE CAZ
ARMONİSİNİN KULLANILABİLİRLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

ÖZET

Bu çalışmada, caz müziği armonisinin eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi bölümü müzik eğitimi anabilim dallarındaki eşlik dersi sürecinde kullanılabilme durumu ve sağlayacağı katkılar araştırılmıştır. Kontrol gruplu ön-test son-test modeli ile yapılan çalışmada, caz müziği armonisi ile klasik armoni kullanan öğrencilerinin, kendilerine verilen bir parçanın armonik çözümlenmesine yönelik bilgi düzeyleri ve eşliklemeye yönelik performans düzeyleri ölçülmüştür. Elde edilen veriler SPSS (V10.0) yazılımıyla, bağımsız T-testi kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, deney grubu öğrencilerinin kontrol grubuna kıyasla daha fazla gelişim gösterdikleri, araştırmaya katılan deney grubu öğrencilerinin eşikleme dersinde caz armonisinin kullanımına yönelik olumlu düşünceye sahip oldukları ve çalışmanın öğrenciler için zevkli ve motive edici olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müzik Eğitimi, Piyano, Armoni, Caz Armonisi, Eşikleme

**EVALUATION OF APPLYING JAZZ HARMONY IN THE PIANO ACCOMPANIMENT COURSES
IN MUSIC DEPARTMENTS**

ABSTRACT

This research studies the condition of practicability and contributions of jazz music harmony in the Departments of Music Education of Fine Arts Education Department at Colleges of Education throughout accompaniment classes. During the research, distinctions and developments between the standard of knowledge on harmonic discourse and standard of performance on accompaniment of a piece assigned of experimental group students applying jazz music harmony and control group students applying classical harmony are evaluated. The data obtained were evaluated by using independent T-test by means of SPSS(V10.0) program. These facts have been determined as the results of the study: experiential group students have developed more in comparison to control group, experimental group students attending the research have positive opinions on jazz harmony usage in accompaniment class and the students find the research pleasant and motivating.

Keywords: Music Education, Piano, Harmony, Jazz Harmony, Accompaniment

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Günümüzde müzik eğitimciliği, bilimsel ve akademik anlamda önemli yere sahip, profesyonel boyutta uzmanlaşmış bir meslektir. Mesleki bilgi ve becerilerle donanarak müzik eğitimcisi olarak yetişen bireyler, gelecekte eğitim-öğretim etkinliklerini planlayarak uygulayan müzik öğretmenleri olacaktır. Bu bakımdan, kaliteli bir müzik eğitimi sürecini gerçekleştirmenin temel şartı, nitelikli müzik öğretmenleri yetiştirmektir.

Müzik öğretmeni olacak bireyler, mesleki müzik eğitimi kapsamında genel müzik bilgi, beceri ve beğenileri geliştirmek için, çalgı çalma, şarkı söyleme, müziksel işitme-okuma-yazma gibi alanlarda yetişmektedir. Bununla birlikte öğretmenler, mesleki eğitim kapsamına giren okul müzikleri, geleneksel müzikler, popüler müzikler ve uluslararası müziklerden oluşan türlere ilişkin genel fikir sahibi de olmaktadır (Çevik, 1999: 216-222). Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda verilmekte olan sekiz yarıyıllık lisans programı alan dersleri, pedagojik formasyon dersleri ve genel kültür dersleri olarak üç grupta toplanmaktadır. Genel müzik bilgi ve beceri kazandırmayı amaçlayan alan derslerinin hepsi birbirlerini destekleyerek ve paralel olarak gelişmektedir. Bu gelişim sürecinde önemli bir unsur olan çalgı eğitimi, sekiz yarıyıllık bir süreci kapsamakta ve diğer alan derslerinin öğretim aracı olarak da kullanılmaktadır.

Çalgı eğitimi kapsamında piyano eğitimi, müzik eğitimi programında önemli bir yere sahiptir. Çünkü sabit perdeli olması ve ses sınırının geniş olması piyanoyu müziksel işitme, okuma, yazma, armoni, eşlik, eser analizi ve ses eğitiminde kolaylıkla kullanılabilen bir çalgı yapmaktadır. Tüm mesleki alan dersleriyle doğrudan ilgili olan piyano dersinin hedeflerine ulaşabilmesi açısından planlı ve programlı bir disiplin içerisinde yürütülmesi büyük önem taşımaktadır. Bu süreç içerisinde piyano öğretim programları içeriklerinin ve tüm öğelerinin, dünyaca kabul edilmiş piyano öğretim yöntemlerini ve evrensel metotları takip eden bir anlayışla hazırlanmış olması da gerekmektedir (Durak, 2007:7-8). Öğrencinin bireysel özellikleri, öğrenme durumları, ilgisi ve beğenisine göre eğitimci piyano eğitimi sürecini planlamaktadır. Bu süreç içerisinde eğitimci, öğrencinin ilgi ve beğenisini de dikkate almalı, çalıştırılacak materyallerin seçiminde öğrencinin çalışması ve ilerlemesine yardımcı olmalıdır. Öğrencinin çalgısını iyi çalabilmesi için gerekli olan etüt çalışmalarının ve dönemlere göre eser çalışmalarının yanı sıra ilgi duyabileceği pop müzik ya da şarkıları öğrenmesi konusunda esnek bir tavır gösterebilir (Ercan, 1999: 143-145).

Mesleki müzik eğitimi alan bireylerin, piyano eğitiminde amaçlanan hedeflere ulaşmasında, öğretim programları ile kullanılan yöntem ve tekniklerin yanında, bu eğitimi destekleyecek temel müzik teorisi bilgileri, çok seslendirme teknikleri, armoni, kontrpuan, eser çözümlenme, müziksel yaratma, müzik tarihi, müzik formları alanlarında da teorik altyapılarının oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Armoni eğitimine başlamak için temel müzik teorisi bilgilerinin ve belirli düzeyde pratiğin olması gereklidir. Bu bağlamda Cangal (1999: 16), armoni eğitimine başlamadan önce bireyin nota bilgisi, dizi ve tonalite bilgisi, aralık bilgisi, akor bilgisi gibi temel müzik bilgileri ve teorisine sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Bununla birlikte belirli bir düzeyde işitme eğitimi alması gerekliliği ve piyano gibi klavyeli bir çalgıda en azından kolay piyano parçaları, solfej parçaları, kadans ve armoni ödevlerini çalabilecek seviyede olması gerekliliğini belirtmiştir. Buradan yola çıkarak, müzik eğitimi içerisinde müzik teorisi ve işitme eğitimi derslerinin armoni eğitimine, bu derslerle birlikte armoni dersinin de çalgı eğitimiyle hem amaç hem de içerik yönünden birbirlerini destekleyerek bütünlük

oluşturduğu söylenebilir. Aynı şekilde Sevgi (2005:199-211), armoni eğitiminin müzikle ilgili her meslek grubunu ilgilendiren, bir öğretisi ve sistematiği olan, bilim ve sanatın kesiştiği bir alan olduğunu belirtmiştir. Armoni eğitiminin kapsamı, süresi ve verilmiş biçimi bu eğitimin ne için alındığı ile ilintili olmadığında, beklenen verime ulaşmada problemler yaşanabilir. Örneğin kompozisyon eğitimi için gereken bir armoni eğitimi, üslup ve stil bilgisi ile ilişkilendirilip desteklenmez ise yeterince işlevsel olamayabilir. Bir yorumcuya verilen armoni eğitimi, yorumlanan eserlerin armonik analizi ile ilişkilendirilmez ise amacına ulaşmayabilir. Bir caz müzisyenine verilen armoni eğitimi, yapılmış doğaçlamalarda armoninin nasıl kullanıldığına yönelik analizlerle desteklenmez ise tutarsız doğaçlamalara varan sapmalar görülebilir.

Caz müziği ve armonisi, ritmik yapısı ve doğaçlamaya dayanan melodi tarzı ile ayrı bir öneme sahip olan özgür bir müziktir. Bununla birlikte caz müziğini ve armonisini sadece popüler müzik türü içerisinde düşünmek yanlış bir tanım olacaktır. Geçirdiği gelişim evreleriyle 19. yüzyılın sonundan başlayarak klasik müzik de dâhil olmak üzere diğer müzik türleriyle etkileşime girerek gitgide bütün dünyada kullanılan, gelişen ve hatta eğitim müziği içerisinde yer alan, bilimsel olarak araştırılan ve pedagojik yaklaşımları geliştirilerek kullanılan bir tür olmaya başlamıştır. Bu görüşe paralel olarak Say (2002: 233), popüler müzik çeşidi içerisinde ancak diğer türlerle karşılaştırıldığında niteliksel olarak anlatımdaki derinlikli düzey ve özgünlükle caz sanatının başarısının çok üstün düzeyde kaldığı görüşünü belirtmiştir. Öyle ki, bütün dünyada yaygınlaşmasıyla kalmamış, klasik müziği de etkilemiştir. 20. yüzyılın hemen başlarında klasik müzik bestecileri bu gerçeği görmüş, içlerinden Debussy, Ravel, Satie, Stravinski, Milhaud, Hindemith, Copland gibi bazı besteciler caz müzik türünden yararlanma yoluna gitmişlerdir. Larsen'a göre (1986: 106) Bach Envansiyon veya Joplin ragtime kompozisyonlarını kolaylıkla çalabilen bir piyanist, caz müziği ve armonisi çalışmanın üst seviyelerine kolayca ulaşmada başarılı olmaktadır. Ayrıca pek çok daha az deneyimli piyanistin caz akorlarını çalmada ve doğaçlamada becerikli olduklarından söz etmektedir. Yani caz müziği ile uğraşmak için çok üstün bir piyano performansına gerek görülmemektedir.

Klasik müziğe göre çok farklı bir anlayışa sahip olan caz müziği armonisini ve ritmik yapısını anlayarak çözmek, öğrenmek ve uygulamak, öğrenciye daha geniş veya yeni bir müzikal bakış sağlayacaktır. Caz melodisinin başlıca özelliği sürekliliğidir. Başka bir deyişle caz melodisinde tekrarlara yer verilmez. Bunun başlıca sebebi ise, caz melodisinin ağırlıklı olarak doğaçlamaya dayanmasıdır. Bununla birlikte caz, melodi kaynağını blues dizisinden alan, armonik özellikleri yedili akorlar ve onların uzantıları olan, ritim yapısı yalın, ölçülerde kuvvetli zamanı ikinci ve dördüncü vuruşlar olan bir tür olarak tanımlanmıştır (Say 2002: 233).

Caz müziğinde kullanılan modlar, günümüzde de çok sıklıkla kullanılmaktadır. Örneğin majör ve minör pentatonik diziler, blues dizisi, tam ve yarım ton diziler, augmented dizileri gibi. Bu modlarla beraber, moda ait akorların üzerine kurulan melodide çokça kullanılan süsleme notalarıyla (grace notes), cazın swing yapısından gelen üçlemeli çalışmalarıyla, cazın melodik rengini tümüyle ortaya çıkarmaktadır. Dobbins'e göre (1988: 32), caz müziği eğitimi ritmik becerileri geliştirmeye ek olarak, geleneksel müzik teorisindeki tüm temel beceri ve tekniklerin pratik uygulamalarını da içermektedir (Akt:Roothaan,1999:12). Caz armonisinin, kendisini klasik armoniden ayıran en belirgin farklarından birisi sıklıkla kullanılan 6'lı, 7'li ve altere akorlardır. Bununla birlikte caz armonisi akorlarının klasik armoniden farklı olarak daha serbest hareket etme ve çözülme

durumları, dolayısıyla çok daha radikal ve karmaşık modülasyon olasılıkları vardır. Özellikle caz armonisinin paralel hareketlere çokça yer vermesi ve doğaçlamaya dayalı icra biçimi göz önüne alındığında, çalması oldukça kolay ve zevkli olduğu söylenebilir. Bu görüşe paralel olarak Berköz (2006: 70), aynı anda üst üste kullanılan bemol beşli ve artmış beşli gibi akorların armonik olarak caza yeni hareketler getirdiğini belirtmiş ve bu akorların üstünde artmış veya eksilmiş dokuzlunun bulunduğu da düşünülürse cazın armonik olarak yeniliklere ne denli açık olduğunu ifade etmiştir. Caz eğitimi, klasik müzik çalışmalarlarıyla temel teknik ve alışkanlıkları kazanmış bir öğrenciye, pratik ve hızlı şekilde akor sıralayabilme, ezgi yazabilme, karmaşık tartım kalıplarıyla oyun oynayabilme gibi pek çok gelişkin özellikler kazandırabilir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bir şarkıya eşlik çalışmaları; müziksel işitme yeteneği, müzikal çözümlene, armoni-kontrpuan, eşlik yazımı bilgilerine ve bu amaçla yazılmış uygun örneklerin yeterince incelenip kullanılması ile yakından ilişkilidir. Roothaan'a göre (1999: 12) eşlikleme becerileri öğrencilere teorik ve uygulamalı bir pencere açmaktadır. Müzik öğretmenin bir şarkıya piyano eşliği yazabilmesi için, ezgi ve eşlik partisi arasındaki ritmik-armonik vb. ilişkiler açısından inceleyebilmesi, ele alınan ezginin armonik ve ezgisel çözümlenmesini yapabilmesi, eşlik partisindeki akorların birbirlerine bağlantılarını, ezginin ritmik yapısına ve üslubuna uygun eşlik figürlerini arayıp bulabilmesi, ezgi ile eşlik partisinin organik ve estetik bütünlük taşımasına dikkat edebilmesi gerekmektedir. Müzik öğretmenlerinin bir şarkıya I (tonik), IV (subdominat), V (dominant), hatta I (tonik),V (dominant) gibi esas uygulamalarla olduğu gibi, bilgi ve beceri düzeylerine göre yan dereceler ve ara dominantlar kullanarak eşlik etmeleri mümkündür. Bu bilgi ve beceriler ders içi ve ders dışı etkinliklerde, müzik öğretmenleri tarafından bilgi ve beceri seviyelerine göre uygulamaya farklı düzeylerde yansıtılabilir (Bilgin, 2006: 327-334).

Sönmezöz'e göre (2006: 7), piyano eğitiminin bir uygulama alanı olan eşlik derslerinde, okul müziğindeki çeşitli ses ve çalgı eserlerine yazılmış eşlik partiyonlarını çalma ya da doğaçlama eşlik yapabilme ve zevk eğitim amacıyla da nitelikli güncel ve popüler örnekler sunulması, iyi bir müzik eğitimi açısından büyük önem taşımaktadır. Piyano kullanabilme ve yararlanma düzeyi ne kadar yüksek ve kaliteli olursa, elde edilecek başarı da o kadar yüksek olacaktır. Bu görüşe paralel olarak Çevik (1999: 216-222), müzik öğretmenlerinin eğitim gördükleri süre içerisinde pek çok alanda donanıma sahip olarak kendilerini yetiştirmekte olduklarını ve aldıkları eğitim sonrasında, mesleki eğitim kapsamına giren okul müzikleri, geleneksel müzikler, popüler müzikler, uluslararası müziklerden oluşan türlere ilişkin genel fikir sahibi olduklarını belirtmiştir. Larsen (1986: 99-104) araştırması sonucunda, klasik müzik eğitimi almış yetişkin piyanistlerin kısa bir dönemde temel caz piyano eğitiminde başarılı olarak geliştirilebilir olduklarını ve kendilerine ait doğaçlama tarzları vasıtasıyla tutumlarında değişiklik yaratmanın mümkün olduğunu belirtmektedir.

Müzik eğitimcisinin, öğrenciye müziksel beğeni kazandırması gerektiği düşünüldüğünde müzik öğretim etkinlikleri içerisinde okul şarkıları dışında nitelikli güncel, popüler ve geleneksel müziklere yer vermesi önemlidir. Buna paralel olarak eğitimcinin de bu anlamda eğitim sürecinde kendisini geliştirmesi beklenen bir durumdur. Gelişen teknoloji, sosyal ve kültürel yapılara paralel olarak öğretmen de müzik kültürünün gelişim sürecini takip ederek öğrencilerinin beğeni ve düşüncelerini dikkate almalıdır. Müzik teorisi, müzik kültürü,

müzik tarihi gibi lisans derslerinde genel olarak güncel, popüler ve geleneksel müzik türleri ve teorileri bilgilerine değinilmektedir. Bunun yanında bu türlerin armonizeleri ve eşlik yöntemleriyle ilgili uygulamaların da yer alması gerekliliği düşünülmelidir. Bütün bu çalışmalardan yola çıkarak müzik eğitimi kurumlarında farklı müzik türlerine (caz, blues, vb.) ilişkin bilgilere yer verilmesi, bu türlerin armonik yapılarının ve eşlik modellerinin incelenerek müzik eğitiminde kullanılma durumunun tespit edilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda caz müziğinde kullanılan modların ve caz müziği armonisinin 2006-2007 akademik yılından itibaren öğretmen yetiştiren kurumlarda uygulamaya giren yeni programda müziksel işitme okuma yazma ders müfredatında yer alması, caz armonisini uygulamada da kullanabilme fırsatı doğurmaktadır. Bu nedenle okul şarkılarıyla birlikte uygulama alanı olabilecek piyanoda eşlik dersi içerisinde caz armonisinin kullanım olanağı düşünülmektedir. Sonuç olarak bu çalışma caz armonisinin eşlik dersinde kullanılabilme durumunu incelemek ve sağlayacağı katkıları araştırmak amacıyla yapılmıştır.

2.1. Problem Cümlesi (Problem)

Eğitim fakültelerinin müzik eğitimi anabilim dallarında verilmekte olan eşlik dersi sürecinde caz armonisinin kullanılabilme durumu ve eşlik dersine etkisi nedir?

2.1.1. Alt Problemler (Sub Problems)

- Müzik eğitimi anabilim dallarında verilmekte olan eşlik dersi sürecinde caz armonisi kullanan öğrenciler ile kullanmayan öğrencilerin eşlik dersinde verilen parçanın armonik çözümlenmesine yönelik bilgi düzeylerinde anlamlı bir fark var mıdır?
- Müzik eğitimi anabilim dallarında verilmekte olan eşlik dersi sürecinde caz armonisi kullanan öğrenciler ile kullanmayan öğrencilerin eşliklemeye yönelik performans düzeylerinde anlamlı bir fark var mıdır?
- Müzik eğitimi anabilim dallarında verilmekte olan eşlik dersi sürecinde caz armonisi kullanan öğrencilerin caz armonisinin kullanımında dersin uygulamasına ve içeriğine ilişkin görüşleri nelerdir?

3. YÖNTEM (METHOD)

3.1. Araştırmanın Modeli (Research Method)

Bu araştırmada deneysel yöntem kullanılmıştır. Bu yöntemle eşlik dersi sürecinde okul şarkılarına klasik armoniyle yapılan eşliklere paralel olarak caz armonisinin kullanılabilirliği ve etkililiğini ölçmek amaçlanmıştır. Bununla birlikte caz armonisinin kullanımına ilişkin öğrencilerin düşüncelerini öğrenmek amacıyla görüşme yönteminden faydalanılmıştır. Araştırma, 2007-2008 öğretim yılı ikinci dönemde Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 3. sınıfta okumakta olan öğrencilerle yürütülmüştür. Deneysel yöntemde kullanılan "Kontrol Gruplu Ön-Test - Son-Test" desende deney ve kontrol gruplarına öğrenciler random (rastgele) yöntemle atanmıştır. Deneysel süreçte her iki grupta yapılan derslerin içerikleri ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Buna dayanarak araştırmanın asıl amaçları doğrultusunda gerçekçi bir yaklaşımın oluşturulduğu ve ulaşılan sonuçların geçerlik güvenilirliğine ilişkin önemli bir gösterge olduğu söylenebilir.

3.2. Çalışma Grubu (Work Group)

Araştırma grubu, 2007-2008 öğretim yılı ikinci dönemde Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalında 3. sınıfta verilmekte olan eşlik dersini ilk defa alacak 40 öğrenci içerisinde 1. ve 2. sınıfta piyano dersi ile müzik teorisi ve işitme eğitimi dersine devam etmiş 30 öğrenciden oluşturulmuştur. Yenilenen mevcut programda bu ders eşlik çalma adıyla Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında üçüncü sınıf birinci yarıyılında görülmektedir. Buna göre, ön-test sonrasında kontrol grubundan bir öğrencinin derslere düzenli devam etmemesi nedeniyle programdan geri kaldığı için araştırma grubundan çıkarılmıştır. Bu nedenle 30 öğrenci ile tasarlanan deneysel çalışma 29 öğrenci ile yapılmıştır.

Tablo 1. Araştırma grubunun sayısal dağılımı
(Table 1. Distribution of work group)

Araştırma Grubu	Tasarlanan		Gerçekleşen	
	Sayı	%	Sayı	%
	30	100	29	96,6

Öğrencilerin bir derste deşifre eşlik becerileri gözlemlenerek seviyeleri belirlenmiş ve gruplar seçkisiz yöntemle deney ve kontrol gruplarına ayrılmıştır. Buna göre deney grubu 15, kontrol grubu ise 14 kişiden oluşmuştur. Araştırmada deney ve kontrol grupları ile ortak 3 saat eşlik dersi yapılarak temel eşlik ve armoni bilgileri işlenmiş, bu süreç sonucunda ön-test olarak yazılı sınav ve gözlem yoluyla performans sınavı yapılmıştır. Daha sonra deney ve kontrol grupları ile ayrı ayrı programlanan konular işlenmiştir.

Tablo 2. Deney ve kontrol gruplarının dağılımı
(Table 2. Distribution of test and control groups)

Grup	Tasarlanan		Gerçekleşen	
	Sayı	%	Sayı	%
Deney	15	50	15	50
Kontrol	15	50	14	48,3

Tablo 3. Grupların ön-test bilgi düzeylerinin karşılaştırılması
(Table 3. Comparison of pre-test information levels)

Grup	N	x	ss	d	t	p
Deney	15	78,89	15,39	27	,942	0,354
Kontrol	14	73,21	17,04			

p<0,05

Tablo 4. Grupların ön-test performans sonuçlarının karşılaştırılması
(Table 4. Comparison of pre-test performance scores)

Grup	N	x	ss	d	t	p
Deney	15	387,500	92,912	27	,072	0,943
Kontrol	14	385,267	72,207			

p<0,05

Tablo 3 ve 4'te ortaya çıkan sonuçlara göre, deney ve kontrol gruplarının ön-test bilgi düzeyleri ve ön-test performans düzeyleri arasında P<0,05 önem düzeyine göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bununla birlikte grupların ön-test performans sonuçlarında standart sapma değerlerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeni, her iki gruptaki öğrencilerin aldıkları puanların çok dağınık olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum aykırı değer analizi yapıldığında kontrol grubunun 187,5, deney grubunun 87,5 uç değerlerinin bulunması ve uç

değerlerin standart sapma ortalamalarını etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Uç değerler değişkenliği (her iki gruptan birer kişi) çıkarıldığında ortaya çıkan tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 5. Grupların ön-test performans sonuçlarının karşılaştırılması
(Table 5. Comparison of pre-test performance scores)

Grup	N	x	ss	d	t	p
Deney	14	408,93	43,35	25	-0,490	0,628
Kontrol	13	400,48	46,24			

Buna göre, deney ve kontrol gruplarının ön-test performans sonuçları bakımından deneysel işlem anlamlı bir farkın olmadığı söylenebilir.

3.3. Araştırmanın Deseni (Research Pattern)

Araştırma "Kontrol Gruplu Ön-Test-Son-Test" deneysel desen modeline göre uygulanmıştır. Araştırmanın kuramsal boyutunun oluşturulabilmesi için eğitim fakültesi güzel sanatlar eğitimi bölümü müzik eğitimi anabilim dallarında verilmekte olan klasik armoni ve eşlik ders içerikleri ile caz armonisi ile ilgili kaynaklar (Cangal,1999; Yavuzoğlu,1993; Levine,1995; Neely,1999) incelenerek deneysel süreçte uygulamaya girecek konular belirlenmiş ve uzman görüşlerine başvurularak deneysel süreç planlanmıştır. Öğrencilerin bir derste deşifre eşlik becerileri gözlemlenerek seviyeleri belirlenmiş ve gruplar seçkisiz (random) yöntemle deney ve kontrol gruplarına ayrılmıştır. Deneysel süreçte armoni ve eşlik dersine başlangıç teşkil eden bazı temel konular ön-test öncesinde 3 hafta sürecinde ders olarak işlenmiştir. Bu süreç sonucunda ön-test ve son-testte kullanılacak ve araştırmacı tarafından yazılmış parça ile bilişsel alan bilgisi ölçme sınavı (yazılı) için kullanılacak parça belirlenmiştir. Beceri ölçme sınavında kullanılmak üzere eşlik dersinde kazandırılması gerekli davranışlardan oluşan gözlem formu, piyano öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Her iki gruba da ön-test ve son-testte aynı parça çaldırılmış, test öncesinde öğrenciye parçayı incelemesi için 10 dakika verilmiştir. Deneysel işlem sürecinde her iki grupta da aynı parçalar çalışılmıştır. Bu aşamada kontrol grubu ile klasik armoni doğrultusunda eşlik dersi yürütülmüş, deney grubu ile caz armonisi ile eşlik dersi yürütülmüştür. Bu süreç sonucunda son-test yapılmış bununla birlikte deney grubundaki öğrencilerden bu çalışmayla ilgili görüşleri istenmiştir.

Görüşlerden elde edilen veriler içerik analizi yapılarak düzenlenmiş, araştırmacı tarafından incelenerek görüş birliği ve görüş ayrılığı ifade eden cümleler ayrılmış ve görüşlerin analizinde güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) (Miles ve Huberman,1994). Bu doğrultuda araştırmanın güvenilirliği %92 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik hesaplarının %70'in üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Akt: Duban, Küçükyılmaz, 2008: 773). Buna göre elde edilen sonuçların güvenilir olduğu kabul edilmektedir.

3.4. Veri Toplama Yöntemleri (Data Collecting Methods)

Bu araştırmada kullanılan veriler kaynak tarama, deneysel işlemde kullanılan kontrol gruplu ön-test son-test modeli ve görüş yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın kaynak tarama kısmında eğitim fakültelerinin güzel sanatlar eğitimi müzik eğitimi anabilim dallarında verilmekte olan müzik teorisi ve armoni eğitimi içeriği ile eşlik ders içeriği incelenerek bu alanlarda yazılı materyaller

toplanmış ve uzman görüşleri doğrultusunda araştırma kapsamına alınan konular saptanmıştır. Caz armonisi ile ilgili yazılı kaynak ve metotlar incelenerek, öğrenci seviyeleri ve bilgi düzeylerine göre araştırmanın kapsamı ve içeriği belirlenmiştir. Araştırma kapsamında eşlik dersi sürecinde işlenecek konular sınıflandırılarak ders saatlerine paylaştırılmıştır.

Deneyisel işlemde eşlik dersi içeriğine ve araştırma kapsamına alınan konulara göre kazanılması beklenen davranışlar belirlenmiş, uzman kişilerin görüşleri doğrultusunda davranış gözlem formu oluşturulmuştur. Araştırmanın kapsamı içerisinde ön-test ve son-test yazılı sınavı için uzman görüşleri doğrultusunda bilişsel alan bilgisi ölçümünde kullanılacak parça araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Alan bilgisi ölçümü verilen parçanın armonisine uygun olarak akor yerleştirme (klasik armoni ya da caz armonisi) ile sınırlandırılmıştır. Son-testte yazılı sınavına ek olarak deneyel işlemde caz armonisi ile eşlik dersine katılan deney grubu öğrencilerinden çalışma ile ilgili görüşleri de istenmiştir. Aynı zamanda deneyel çalışma sürecinde ön-test ve son-testte kullanılacak parça ile ders içerisinde kullanılacak parçaların seçimi yapılmıştır.

3.4.1. Davranış Gözlem Formu (Behavior Observation Form)

Deneyisel süreçte eşlik dersi sonucunda kazanılması beklenen davranışları gözlemek amacıyla ön-test son-testte kullanılmak üzere davranış gözlem formu oluşturulmuştur. Bu form, eşlik dersi sonucunda öğrencilerin verilen bir parçaya eşlik yapma becerilerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Buna göre, öğrencilerden verilen bir parçaya (klasik armoni ya da caz armonisi kullanarak) uygun akor yerleştirebilmesi, akorları doğru figürlendirebilmesi, parçayı eşgüdümlü çalabilmesi, melodiyi ve tartımları doğru çalabilmesi gibi temel kazanılması beklenen davranışlar gözlem formunda yer almıştır. Davranış gözlem formunda yer alan davranışlar, bulgular kısmında verilen tablolarda yer almaktadır.

Deneyisel süreçte ön-test ve son-testte kullanılan gözlem formu içerisindeki davranışların puanlaması, her davranışın 100 tam puan üzerinden değerlendirilip, toplam puanın 16 ölçüye bölünerek parçanın her ölçüsünün 6,25 üzerinden hesaplanmasıyla elde edilmiştir. Ön-test ve son-testte kullanılan yazılı sınav değerlendirilmesi de 100 tam puan üzerinden her ölçünün (16 ölçü) 6,25 üzerinden hesaplanmasıyla elde edilmiştir.

3.4.2. Uygulamada Kullanılan Parçalar (Pieces Used In The Study)

Araştırmada veri elde etmek amacıyla ön-test ve son-testte kullanılmak üzere alan bilgisi ve performans için birer parça araştırmacı tarafından yazılmış, deneyel çalışmanın her dersi için kullanılmak üzere çeşitli parçalar belirlenmiştir.

3.5. Deneyisel Süreç (Experimental Process)

Bu araştırma, 2007-2008 öğretim yılı, Şubat-Mayıs ayları içerisinde 11 haftayı kapsamaktadır. Deneyel çalışma öncesinde eşlik dersi kapsamında anlatılacak konular sınıflandırılarak deneyel süreç içerisinde ders saatlerine paylaştırılmıştır. Bu süre içerisinde deneyel çalışmaya yönelik sınıflandırılan konular şu şekildedir:

3.5.1. Piyanoda Eşlik Dersi Uygulaması İçin Planlanan Konular (The Topics Scheduled for Teaching For Piano Accompaniment Class)

- **Kontrol Grubu**
 - o Dizi çalışmaları

- o Dizi içerisindeki I. IV. ve V. derece akor kurulumları
- o Dizi içerisinde kadans akorlarıyla dar durumda yakın hareket
- o Dizi içerisinde kadans akorlarıyla 1'lik nota kullanarak eşlik
- o Sol el figür örnekleri ve dizi içerisinde kadans akorlarıyla figür çalışması
- o Dominant 7'li akor kurulumu ve D7 - T çözümleri
- o T - S - D7 - T akor yürüyüşü
- o Okul şarkılarına akor yerleştirme ve kullanılan akorları figürlendirme
- o Dominantın dominantı akoru ve kurulumu
- o Örnek parça uygulamaları

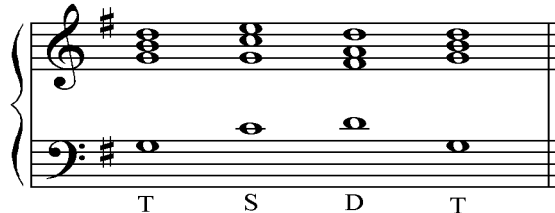
• **Deney Grubu**

- o Dizi çalışmaları
- o Dizi içerisindeki I. IV. ve V. derece akor kurulumları
- o Dizi içerisinde kadans akorlarıyla dar durumda yakın hareket
- o Dizi içerisinde kadans akorlarıyla 1'lik nota kullanarak eşlik
- o Sol el figür örnekleri ve dizi içerisinde kadans akorlarıyla figür çalışması
- o 7'li akorlar ve kurulumları
- o Tonalite içerisinde 7'li akorların atlamalı, paralel yürüyüşleri ve bağlantıları
- o 6'lı akorlar ve kurulumları
- o Tonalite içerisinde 6'lı akorların atlamalı, paralel yürüyüşleri ve bağlantıları
- o Örnek parça uygulamaları

3.5.2. Dersin İşlenişi (Course)

• **1. Hafta: Deney ve Kontrol Grubu**

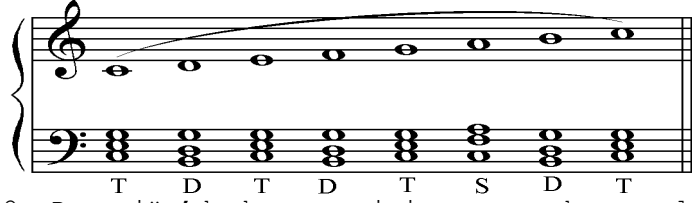
Deney ve kontrol gruplarıyla do majör, sol majör, la majör, fa majör, si bemol majör ve ilgili minör tonalitelerinde piyano ile dizi ve çevrim akor kurulumları (birinci ve ikinci çevrim akorlar) yapılmıştır. Bu dizilerin birinci (Tonik), dördüncü (Subdominant) ve beşinci (Dominant) dereceleri üzerine kurulan akorlarla klavyede dar durumda kadans kurulumları ve akorlar arası yakın hareketler çalışılmıştır (Bkz. Şekil 1).

Şekil 1. Sol Majör'de dar durumda tam kadans
(Figure 1. Complete cadence in G)

• **2. Hafta: Deney ve Kontrol Grubu**

Deney ve kontrol gruplarıyla verilen bir diziye 1'lik nota süreleriyle, I. IV. ve V. derece akorları kullanarak eşlik çalışması yapılmıştır. Öğrenci dizi seslerinin her biri için uygun akor bularak eşlik yapmıştır. Ayrıca sol el figür örnekleri anlatılarak, ölçü sayısına uygun figürlendirme çalışması ile dizi içerisinde kadans akorlarıyla figür çalışması yapılmıştır.

Şekil 2. Do majör'de her ses için uygun akor yerleştirme
(Figure 2. Playing chord for each note in C)

Şekil 2'de yer alan örnekler, "akor bulma" çalışmasına yönelik olduğundan, sağ el ile sol el arasında armoni kurallarına göre oluşan paralel yürüyüşler göz ardı edilmiştir.

Şekil 3. Sol el için figürler
(Figure 3. Basic accompaniment patterns)

- **3. Hafta:**

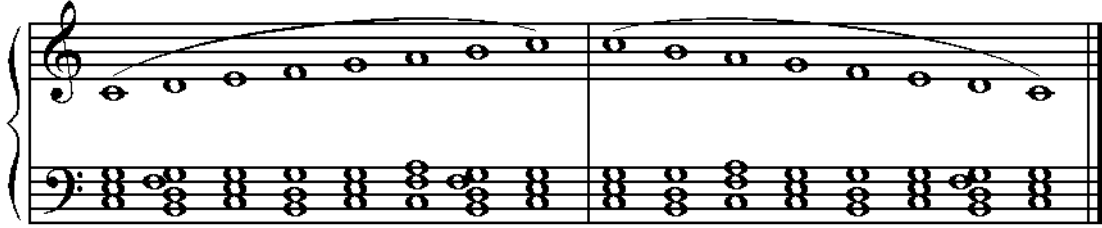
Deney ve kontrol gruplarıyla ilk iki derste yapılan kadans çalışmaları, verilen dizi seslerine uygun akor yerleştirme ve figürlendirme çalışmaları farklı dizilerde çalışılarak, verilen parça içerisinde uygulama çalışması yapılmıştır.

- **4. Hafta: Ön-Test Uygulamaları**

Ön test uygulamaları yapılmıştır. İlk ön-test uygulaması olan yazılı sorusu için öğrenciler bir sınıfta toplanmış ve öğrencilerden 20 dakika süre içerisinde verilen parçaya uygun akorları yerleştirmeleri istenmiştir. İkinci ön-test uygulaması için öğrenciler tek tek performans sınavına girmişlerdir. Sınavda öncelikle öğrenci verilen parçayı 10 dakika incelemiş, daha sonra öğrenciden parçaya uygun akorlar ve figürlendirme ile piyanoda eşlik yapması istenmiştir.

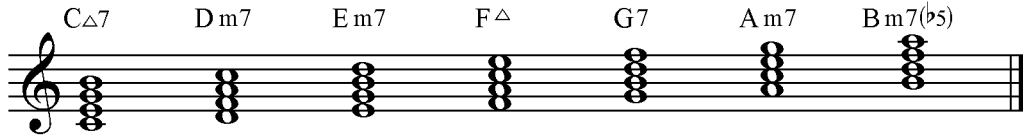
• **5. Hafta:**

Kontrol grubu ile Dominant 7'li akorları, akor kurulumu ve tonalite içerisinde D7 akoru ve çevrimlerinin tonik akoruna çözümleri anlatılmıştır. Bir dominant 7'li akorunun yapısı, içerdiği yeden notası, triton aralıkları ve bunların nerelere çözüldüğü anlatılmış, bu sayede öğrencinin tonik akoru öncesi sıklıkla neden dominant 7'li akorunun kullanıldığını kavraması üzerine çalışılmıştır. Verilen dizinin uygun olabilecek seslerine D7 akoru kullanması istenmiştir. Verilen parçaya öğrenciden uygun akorları yerleştirmesi ve D7 akorunu kullanması istenmiştir. Daha sonra öğrenciden parçaya uygun bir figür bularak parçayı çalması istenmiştir.

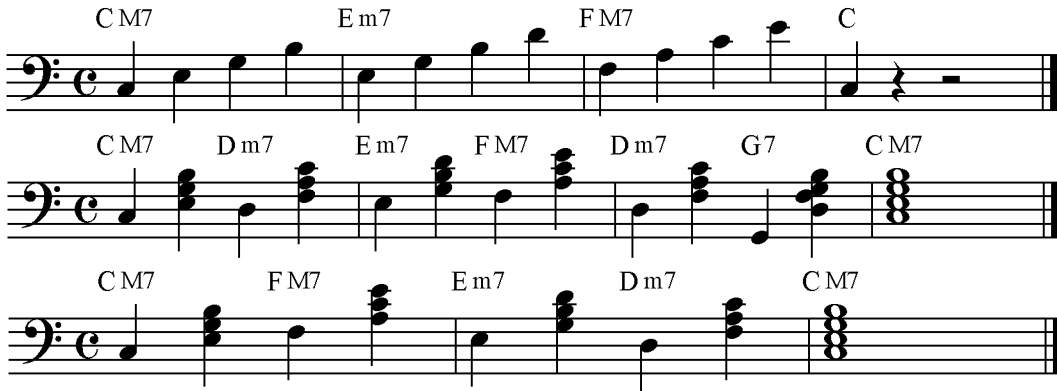

T D7 T D7 T S D7 T T D S T D7 T D7 T
Şekil 4. Do majör dizisi ve d7 akorlarının kullanımı
(Figure 4. Using dominant 7th chords in C)

Deney grubu ile caz armonisi akor kurulumu ve şifreleme üzerine teorik bilgiler verilmiş, 7'li akorlar, kurulumları ve tonalite içerisinde 7'li akorların atlamalı ve paralel yürüyüşleri ve bağlantıları anlatılmıştır. Verilen parçaya öğrenciden uygun 7'li akorları yerleştirmeleri istenmiştir. Daha sonra 7'li akorlarla şifrelenmiş parçayı akorun kök sesi basta, diğer üç sesi de akor ya da arpej şeklinde figürlendirerek çalmaları istenmiştir. Majör yedili akorların şifrelenmesinde $\Delta 7$ ya da sadece Δ işareti kullanılabilir. Aşağıda $C\Delta 7$ ve $F\Delta$ buna örnektir.

Şekil 5. Diyatonik sıralı 7'li akorlar
(Figure 5. 7th chords in diatonic scale)

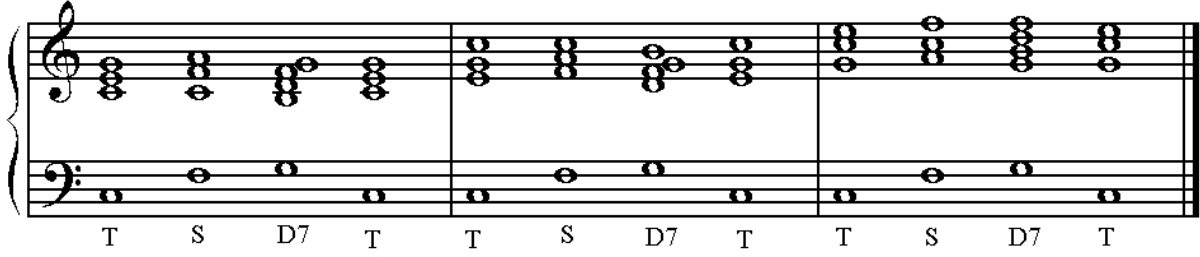

Şekil 6. 7'li akor ve arpej çalışmaları
(Figure 6. 7th chords and arpeggios in C)

• **6. Hafta:**

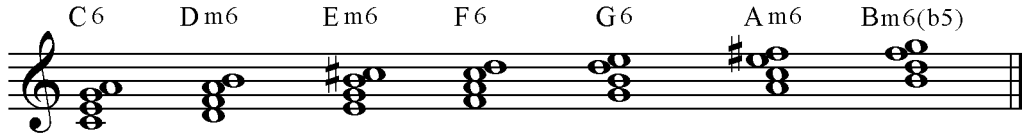
Kontrol grubuna Dominant 7'li akorunun tam kadans içerisinde kullanımı anlatılmıştır. Farklı tonalitelere tam kadans çalışmaları

D7 akoru kullanılarak çalışılmıştır. Verilen parça içerisinde uygun akor yerleştirilirken D7 akorunun da kullanımı istenmiş ve parça uygun figür seçilerek çalışılmıştır.

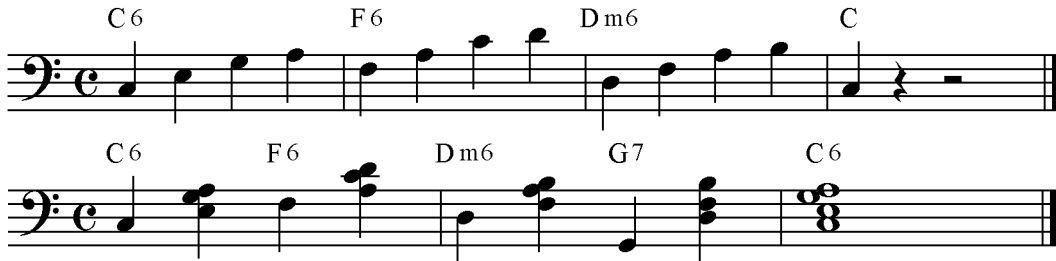

Şekil 7. Do majör'de kadanslar
(Figure 7. Cadences in C)

Deney grubu ile 6'lı akorlar, kurulumları ve tonalite içerisinde 6'lı akorların atlamalı ile paralel yürüyüşleri ve bağlantıları anlatılmıştır. Verilen parçaya öğrenciden uygun olabilecek seslere 6'lı akorları yerleştirmeleri istenmiştir. Daha sonra 6'lı akorların da bulunduğu parçayı akorun kök sesi basta diğer üç sesi de akor ya da arpej şeklinde figürlendirerek çalmaları istenmiştir.

Şekil 8. Do majör'de diyatonik olarak 6'lı akorları
(Figure 8. 6th chords in diatonic scale)

Şekil 9. 6'lı akor ve arpej çalışmaları
(Figure 9. 6th chords and arpeggios)

• 7. Hafta

Kontrol grubuna dominantın dominantı akoru ve kurulumu anlatılmıştır. Farklı tonalitelere örnek ara dominant kurulumları ve çözümleri çalışılmış ve parça içerisinde kullanım yeri, özellikleri ve işlevi gösterilerek örneklendirilmiştir.

Şekil 10. Dominantın dominantı ve çözümü
(Figure 10. Double dominant and tonic)

Deney grubu ile tonalite içerisinde 6'lı ve 7'li akorların atlamalı, paralel yürüyüşleri ve bağlantıları tekrar edilerek çalışılmıştır. Örnek parça içerisinde uygulamalar yapılmıştır.

• **8. 9. ve 10. Hafta: Deney ve Kontrol Grubu**

Deney ve kontrol gruplarıyla yapılan derslerdeki konular tekrar edilerek, konularla bağlantılı örnekler çalışılmış ve parçalar içerisinde uygun akor yerleştirme ve figürlendirme yapılarak dersler tamamlanmıştır.

• **11. Hafta: Son-Test Uygulamaları**

Deney ve kontrol grupları ile son-test uygulamaları yapılmıştır. İlk olarak son-testte yazılı sorusu için öğrenciler bir sınıfta toplanmış ve öğrencilerden 20 dakika süre içerisinde verilen parçaya uygun akorları yerleştirmeleri istenmiştir. Bununla birlikte sınav sonunda deney grubu öğrencilerinden bu çalışmaya ilişkin görüşleri istenmiştir. İkinci son-test uygulaması için öğrenciler tek tek performans sınavına girmişlerdir. Sınavda ön-testte olduğu gibi öğrenci verilen parçayı 10 dakika incelemiş, daha sonra öğrenciden parçaya uygun akorlarla piyanoda eşlik yapması istenmiştir.

**3.6. Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi
(Data Processing and Analysis)**

Araştırmada elde edilen veriler, bilgisayar programı (SPSS 10.0) yardımıyla uzman tarafından işlenerek çözümlenmiştir. Verilerin analizinde Independent-Samples T-Testi kullanılmıştır. Bununla birlikte caz armonisinin kullanımına ilişkin görüşme verileri frekans (f) ve yüzde (%) kullanılarak elde edilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Eğitim fakülteleri müzik eğitimi anabilim dallarında verilmekte olan eşlik dersi sürecinde caz armonisi kullanan öğrenciler ile kullanmayan öğrencilerin derste verilen bir parçanın armonik çözümlenmesine yönelik bilgi düzeyleri, eşliklemeye yönelik performans düzeyleri ve caz armonisi kullanan öğrencilerin dersin içeriğine ve uygulamasına yönelik görüşleri olarak üç ana başlık altında incelenmektedir.

**4.1. Eşlik Dersi Sürecinde Caz Armonisi Kullanan Öğrenciler İle Kullanmayan Öğrencilerin Eşlik Dersinde Verilen Bir Parçanın Armonik Çözümlemesine Yönelik Bilgi Düzeyleri
(The Information Levels of Work Group About Harmonic Analysis of a Given Piece in the Accompaniment Course Process)**

Tablo 6. Deney ve kontrol grupları son-test bilgi düzeyleri
(Table 6. Test and control groups post-test information levels)

Son Yazılı	n	x	ss	d	t	p	
Toplam Davranış	Deney	15	99,17	2,20	13,226	3,659	0,01
	Kontrol	14	76,79	22,79			

p<0,05

Tabloda görüldüğü üzere, deney ve kontrol gruplarının armonik çözümlenmeye ilişkin son-test bilgi düzeyleri arasında p değerine göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bununla birlikte kontrol grubunun standart sapma değeri yüksek çıkmıştır. Bu sonuç deney grubu öğrencilerinin ortalama benzer puanlar alırken kontrol grubu öğrencilerinin dağınık puanlar aldığını ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 7. Deney ve kontrol gruplarının ön-test ve son-test değişim farkı

(Table 7. Test and control groups pre-test and post-test change difference)

Ön Yazılı - Son Yazılı	n	x	ss	d	t	p	
Toplam Davranış	Deney	15	20,28	14,32	27	1,794	0,08
	Kontrol	14	3,57	32,91			

$p < 0,05$

Deney ve kontrol gruplarının ön-test ve son-test bilgi düzeyleri arasında değişim farkını incelediğimizde anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Bu sonuç, deney ve kontrol gruplarının ön test son test ortalamalarının farkının karşılaştırılmasıyla yapılan değişim farkının (erişi) anlamlılık düzeyinde olmadığını göstermektedir. Bilgi düzeylerinin karşılaştırılmasında anlamlı olan farkın (bkz.tablo:6) değişim farkını aldığımızda anlamlı çıkmaması grupların değişim farkı yaratacak kadar gelişim göstermediklerini ifade etmektedir. Aynı zamanda standart sapma değerlerinin yüksek olduğu da görülmektedir. Bu sonuç kontrol grubu öğrencilerinin dağınık puanlar aldığını ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 8. Deney grubunun ön-test ve son-test bilgi düzeyleri

(Table 8. Test group pre-test and post-test information levels)

Deney Grubu	n	x	ss	d	t	p	
Yazılı	Ön-Test	15	78,89	15,39	14,572	-5,053	0,000
	Son-Test	15	99,17	2,20			

$p < 0,05$

Tabloda görüldüğü gibi, deney grubunun ön-test bilgi düzeyleri ortalaması 78.89, son-test bilgi düzey ortalaması ise 99,17'dir. Deney grubunun ön-test son-test bilgi düzeyleri arasında p değeri 0,000 olarak görülmektedir. Buna göre, iki test arasında anlamlı bir fark olduğu ve eşlik dersi sürecinde caz armonisi kullanan deney grubu öğrencilerinin ön-test ve son-test bilgi düzeyleri arasında olumlu yönde gelişim olduğu söylenebilir.

Tablo 9. Kontrol grubunun ön-test ve son-test bilgi düzeyleri

(Table 9. Control group pre-test and post-test information levels)

Kontrol Grubu	n	x	ss	d	t	p	
Yazılı	Ön-Test	14	73,21	17,04	26	-,470	,642
	Son-Test	14	76,79	22,79			

$p < 0,05$

Tabloda görüldüğü gibi, kontrol grubunun ön-test son-test bilgi düzeyi arasında anlamlı bir fark yoktur. Bununla birlikte standart sapmanın yüksek çıkması son testte öğrencilerin dağınık puanlar aldığını ortaya çıkarmaktadır. Verilerin dağılımı incelendiğinde uç değer 12,50 bulunmuştur. Uç değerleri çıkarılarak yapılan tabloya göre (tablo-10), çok fazla olmasa da standart sapma değerinin düştüğü görülmektedir ve yine anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 10. Kontrol grubunun ön-test ve son-test bilgi düzeyleri

(Table 10. Control group pre-test and post-test information levels)

Kontrol Grubu	n	x	ss	d	t	p	
Yazılı	Ön-Test	14	73,21	17,04	12	-1,515	,156
	Son-Test	13	81,73	13,84			

$p < 0,05$

Elde edilen bulgular doğrultusunda aykırı değer analizi yapılan kontrol grubu ön-test son-test bilgi düzeyi arasında anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır.

4.2. Eşlik Dersi Sürecinde Caz Armonisi Kullanan Öğrenciler ile Kullanmayan Öğrencilerin Eşliklemeye Yönelik Performans Düzeyleri (The Performance Levels of the Work Group Students in the Accompaniment Course Process)

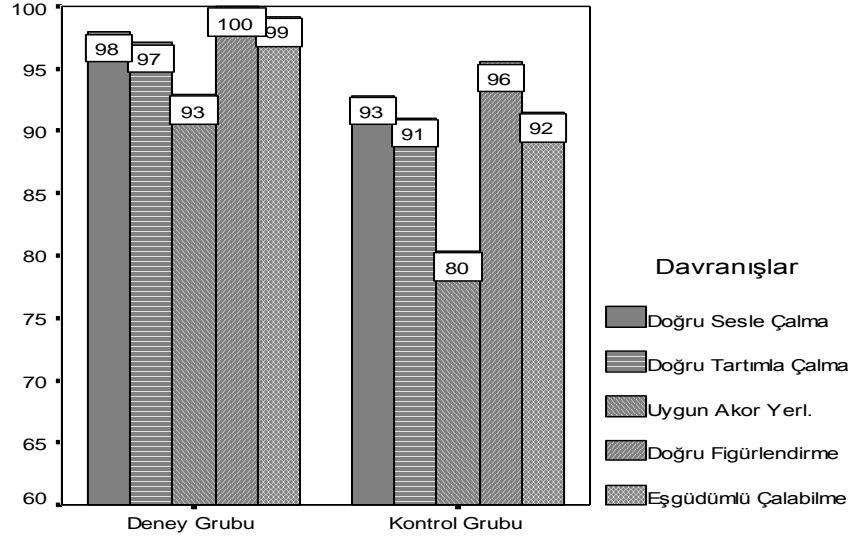
Tablo 11. Deney ve kontrol gruplarının eşliklemeye yönelik son-test performans düzeyleri

(Table 11. Test and control groups post-test performance levels)

Son-Test		n	x	ss	d	t	p
Doğru Sesle Çalma	Deney	15	97,91	3,85	27	1,811	0,08
	Kontrol	14	92,85	10,06			
Doğru Tartımla Çalma	Deney	15	97,08	5,72	27	1,779	0,08
	Kontrol	14	91,07	11,68			
Uygun Akor Yerleştirme	Deney	15	92,92	8,80	20,633	2,714	0,01
	Kontrol	14	80,36	15,08			
Akorları Doğru Figürlendirme	Deney	15	100,0	0,00	13,000	2,016	0,04
	Kontrol	14	95,54	8,29			
Eşgüdümlü Çalabilme	Deney	15	99,17	2,20	13,827	2,365	0,02
	Kontrol	14	91,52	11,91			
Toplam Davranış	Deney	15	487,08	15,93	15,559	2,608	0,01
	Kontrol	14	451,34	48,92			

$p < 0,05$

Tablo 11’de görüldüğü gibi, deney ve kontrol gruplarının verilen bir parçayı eşliklemeye yönelik olarak son-test performans düzeyleri arasında p değerine göre, uygun akor yerleştirme, akorları doğru figürlendirme ve eşgüdümlü çalabilme davranışlarında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Bunun yanında doğru sesle çalma ve doğru tartımla çalma davranışlarında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Doğru sesle ve doğru tartımla çalma davranışları doğrudan eşliklemeye yönelik beceri ölçümü olmasa da, hem klasik hem caz müziğinde parça bütünlüğü düşünüldüğünde sonucu etkileyecek davranışlardır. Tablo sonuçlarında ayrıca standart sapma değerlerinin kontrol grubunda daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, kontrol grubuna ait son test notlarının dağınık olmasından kaynaklanmaktadır. Yani deney grubu öğrencileri birbirine yakın puanlar alırken, kontrol grubu öğrencilerinin notları çok değişken olmuştur. Sonuç olarak toplam davranışta deney grubu lehine anlamlı bir farkın oluştuğu söylenebilir.

Şekil 11. Deney ve kontrol gruplarının eşliklemeye yönelik son-test performans davranış düzeyleri

(Figure 11. Test and control groups post-test performance Levels)

Deney ve kontrol gruplarının son-test performans düzeyleri Şekil 11'de görülmektedir. Buna göre iki grup arasında ortalamalara göre doğru sesle çalma, doğru tartımla çalma, akoru doğru figürlendirme ve eşgüdümlü çalabilme davranışlarında deney grubu lehine 4 ile 7 puan arasında fark görülmektedir. Bununla birlikte iki grup arasındaki en büyük puan farkı "uygun akor yerleştirme" davranışında görülmektedir.

Tablo 12. Deney ve kontrol gruplarının eşliklemeye yönelik ön-test son-test performans düzeyleri değişim farkları
(Table 12. Test and control groups pre-test and post-test performance levels change differences)

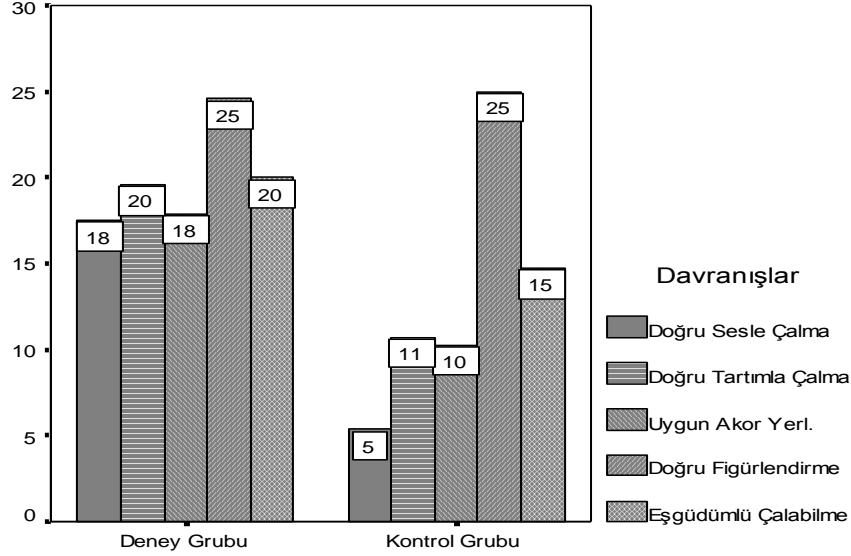
Ön-Test - Son-Test	n	x	ss	d	t	p	
Doğru Sesle Çalma	Deney	15	17,50	20,34	18,161	2,095	0,04
	Kontrol	14	5,35	7,69			
Doğru Tartımla Çalma	Deney	15	19,58	20,57	27	1,202	0,24
	Kontrol	14	10,71	19,05			
Uygun Akor Yerleştirme	Deney	15	17,91	23,24	27	,941	0,35
	Kontrol	14	10,26	20,30			
Akorları Doğru Figürlendirme	Deney	15	24,58	29,26	27	-,041	0,96
	Kontrol	14	25,00	25,00			
Eşgüdümlü Çalabilme	Deney	15	20,00	21,54	27	,674	0,50
	Kontrol	14	14,732	20,45			
Toplam Davranış	Deney	15	99,58	95,96	27	1,073	0,29
	Kontrol	14	66,07	68,93			

p<0,05

Tablo 12'de deney ve kontrol gruplarının verilen bir parçayı eşliklemeye yönelik olarak ön-test ve son-test performans düzeylerinin değişim farkları (erişi) görülmektedir. Doğru sesle çalma davranışında (0,04) anlamlı bir farkın olduğu, diğer davranışlarda ve toplam davranışta anlamlı bir farkın olmadığı ortaya çıkmıştır. Doğru sesle çalma davranışının anlamlı çıkmasının sebebi deney grubu öğrencilerinin ön test son test arasındaki farkın 17,50 puan olması ve kontrol grubunun ise 5,35 olmasıdır. Son testte anlamlı bir fark olmamasına rağmen grupların kendi içerisindeki değişim farklarının (erişi) fazla olması bu davranışın anlamlılık derecesinde olmasını

sağlamıştır. Bununla birlikte standart sapmaların deney grubunda daha fazla olmak üzere her iki grupta da yüksek çıkmış olması, öğrencilerin aldığı notların değişim farklarının çok değişken olmasından kaynaklanmaktadır.

Deney ve kontrol grupların ön-test son-test arasındaki değişim farkları Şekil 12’de de görüldüğü gibi her iki grupta da ilerleme olduğunu göstermektedir. Grafiğe göre en büyük farkın deney grubu lehine ilk davranışta ortaya çıktığı söylenebilir. Bu durum değişim farklarında ilk davranışın anlamlı olması açıklamaktadır.

Şekil 12. Deney ve kontrol gruplarının eşliklemeye yönelik ön-test son-test performans düzeyleri değişim farkları
(Figure 12. Test and control groups pre-test and post-test performance levels change differences)

Tablo 13. Deney grubunun eşliklemeye yönelik ön-test ve son-test performans düzeyleri
(Table 13. Test group pre-test and post-test performance levels)

Davranışlar	Test	n	x	ss	d	t	p
Doğru Sesle Çalma	Ön	15	80,41	19,74	15,067	-3,369	0,002
	Son	15	97,91	3,85			
Doğru Tartımla Çalma	Ön	15	77,50	19,16	16,477	-3,793	0,001
	Son	15	97,08	5,72			
Uygun Akor Yerleştirme	Ön	15	75,00	19,47	19,482	-3,247	0,003
	Son	15	92,91	8,79			
Akorları Doğru Figürlendirme	Ön	15	75,41	29,26	14,000	-3,253	0,003
	Son	15	100,00	,00			
Eşgüdümlü Çalabilme	Ön	15	79,16	20,68	14,316	-3,724	0,001
	Son	15	99,16	2,19			
Toplam Davranış	Ön	15	387,50	92,91	14,822	-4,091	0,000
	Son	15	487,08	15,92			

p<0,05

Tablo 13’te deney grubunun eşliklemeye yönelik ön-test ve son-test performans puanları görülmektedir. Buna göre, doğru sesle çalma, doğru tartımla çalma, uygun akor yerleştirme, doğru figürlendirebilme, eşgüdümlü çalabilme ve toplam davranışlarda anlamlı düzeyde bir farkın olduğu görülmektedir.

Tablo 14. Kontrol grubunun eşliklemeye yönelik ön-test ve son-test performans düzeyleri
(Table 14. Control group pre-test and post-test performance levels)

Davranışlar	Test	n	x	ss	d	t	p
Doğru Sesle Çalma	Ön	14	87,50	8,83	26	-1,496	0,147
	Son	14	92,85	10,06			
Doğru Tartımla Çalma	Ön	14	80,35	20,63	26	-1,691	0,103
	Son	14	91,07	11,68			
Uygun Akor Yerleştirme	Ön	14	70,08	17,01	26	-1,690	0,103
	Son	14	80,35	15,08			
Akoru Doğru Figürlendirme	Ön	14	70,53	27,45	15,35	-3,262	0,003
	Son	14	95,53	8,28			
Eşgüdümlü Çalabilme	Ön	14	76,78	20,42	20,92	-2,331	0,028
	Son	14	91,51	11,91			
Toplam Davranış	Ön	14	385,26	72,20	22,85	-2,834	0,009
	Son	14	451,33	48,91			

p<0,05

Tablo 14'te kontrol grubunun verilen bir parçayı eşliklemeye yönelik olarak ön-test ve son-test performans düzeyleri görülmektedir. Buna göre davranışların ön-test son-test performans düzeyleri incelendiğinde akoru doğru figürlendirme, eşgüdümlü çalabilme ve toplam davranışlarda anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

4.3. Eşlik Dersi Sürecinde Caz Armonisi Kullanan Öğrencilerin Dersin İçeriğine İlişkin Görüşleri (The Opinions of Test Group Students)

Eşlik dersi sürecinde caz armonisi kullanan 15 öğrencinin, caz armonisinin kullanımında dersin içeriğine ve uygulamasına yönelik görüşleri doğrultusunda ortaya çıkan bulgular çalışmanın genel yapısı ve içeriğine göre sınıflandırılmıştır. Bu doğrultuda ortaya çıkan görüşler önce görüş birliği ve görüş ayrılığı olarak sınıflandırılmış, daha sonra yapılan uygulamanın genel yapısı, içeriği ve beğeniye yönelik olarak öğrencilerin görüşleri sınıflandırılmıştır. Ortaya çıkan görüşler şu şekildedir:

Tablo 15. Deney grubu öğrencilerinin çalışmaya yönelik görüşleri
(Table 15. Opinions of test group about the study)

Caz Armonisi Kullanan Deney Grubu Öğrencilerinin Derslerin İçeriğine ve Uygulamasına Yönelik Görüşleri:	F (Kişi sayısı)
a) Güzel, zevkli ve faydalı bir çalışmaydı	10
b) 7'li ve 6'lı gibi farklı akorlar kullanmak hoşuma gitti ve parçaya tını zenginliği kattı	7
c) Müzikal düşünceme katkısı oldu, artık eşlik ettiğim parçalarda daha zengin tınılı ve renkli akorlar kullanabileceğim	3
d) Caz armonisi hakkında biraz bilgi sahibi oldum ve bu sayede en basit bir okul parçasını bile zevkli hâle getirebileceğime inanıyorum	2
e) Önceden bildiğim ama adını koyamadığım teorik bilgilerin hepsi somutlaştı	1
f) Eşlik derslerinin böyle devam etmesini umuyorum ve bu tür çalışmaların sürekli olmasını temenni ediyorum	3
g) Alışmadığım için hoşuma gitmedi	1
h) Bildiğimiz 3'lü armoni daha net ve kulağa tam oturur şekilde	1
Toplam Öğrenci Sayısı	15

Tabloda görüldüğü gibi, caz armonisinin kullanımına yönelik olarak elde edilen bulgular sekiz farklı görüş içerisinde toplanmıştır. Bunlar içerisinde görüş birliği ve görüş ayrılığı sınıflaması sonrasında görüşlerin güvenilirliği %92 olarak bulunmuştur. (Güvenirlik = Görüş Birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)

Buna göre, caz armonisi kullanarak yapılan eşliklemenin müzikal beğeni olarak hoşuna gitmediğini ifade eden 1 kişi ve üçlü armoninin daha net ve kulağa tam oturur şekilde olduğunu ifade eden 1 kişi ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte caz armonisinin eşliklemede kullanımının güzel, zevkli ve faydalı bir çalışma olduğunu ifade eden 10 kişi, caz armonisinde sıklıkla kullanılan 7'li ve 6'lı gibi farklı akorlar kullanmanın hoş olduğu ve parçaya tını zenginliği kattığını ifade eden 7 kişi ve eşlik edilen parçalarda daha zengin tınılı ve renkli akorlar kullanabilme durumunu ifade eden 3 kişi görüş bildirmiştir. Sonuç olarak caz armonisinin kullanımına ve içeriğine yönelik 16 olumlu görüş elde edilmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND SUGGESTIONS)

5.1. Sonuç (Conclusion)

Bu araştırma sonucunda, deney ve kontrol gruplarının verilen parçanın armonik çözümlenmesine ilişkin ön-test son-test bilgi düzeylerinde, deney grubunda anlamlı bir farkın olduğu, kontrol grubunda anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının bilgi düzeylerinin karşılaştırmasına göre, deney grubu lehine anlamlı bir farkın olduğu ancak değişim farkları incelendiğinde anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Değişim farklarının anlamlı çıkmaması, her iki grubun da ön-test son-test farklarının anlamlılık düzeyinde olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu sonuca göre, deney grubu lehine anlamlı bir farkın olduğu ancak değişim farkı (erişi) derecesinde anlamlı olmadığı söylenebilir. Bununla birlikte standart sapma değerlerinin kontrol grubunda yüksek olması, bu gruptaki öğrencilerin aldıkları puanların çok dağınık olduğunu göstermektedir.

Eşlik dersi sürecinde caz armonisi kullanan deney grubu öğrencilerinin eşliklemeye yönelik ön-test son-test performans düzeyleri arasında doğru sesle, doğru tartımla çalabilme, uygun akor yerleştirebilme, doğru figürlendirebilme, eşgüdümlü çalabilme davranışlarında anlamlı düzeyde farkın olduğu saptanmıştır. Kontrol grubu öğrencilerinin eşliklemeye yönelik ön-test son-test performans düzeyleri arasında doğru sesle, doğru tartımla çalabilme, uygun akor yerleştirebilme davranışlarında anlamlı bir farkın olmadığı, ancak doğru figürlendirebilme, eşgüdümlü çalabilme ve toplam davranışta anlamlı düzeyde farkın olduğu saptanmıştır.

Deney ve kontrol grubu son test performans düzeylerinin karşılaştırmasına göre, uygun akor yerleştirme, akorları doğru figürlendirme, eşgüdümlü çalabilme ve toplam davranışta deney grubu lehine anlamlı bir farkın olduğu; doğru sesle çalma ve doğru tartımla çalma davranışlarında anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Grupların ön test son test performans düzeylerinin değişim farklarında ise sadece doğru sesle çalma davranışında anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni grupların kendi içerisindeki değişim farklarının (erişi) fazla olmasından dolayı bu davranışta anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır.

Eşlik dersi sürecinde caz armonisini kullanan deney grubundaki 15 öğrencinin dersin içeriğine ve uygulamasına yönelik görüşleri doğrultusunda, 28 ayrı ifadeden 26'sı olumlu yöndedir. Bu görüşler doğrultusunda araştırmaya katılan deney grubu öğrencilerinin, eşlikleme dersinde caz armonisinin kullanımına yönelik olumlu düşünceye sahip oldukları ve çalışmanın öğrenciler için zevkli ve motive edici olduğu tespit edilmiştir.

5.2. Öneriler (Suggestions)

Araştırmadan elde edilen bulgular ve sonuçlara göre eşlik dersi sürecinde caz armonisinin kullanılabilirliğine yönelik aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

Çalışma sürecinde deney grubu öğrencilerinde, verilen konu, çalışma parçaları ve kullanılan armoniye yönelik yüksek merak, ilgi, takip ve motivasyon gibi davranışlar gözlemlenmiştir. Çalışma sonrasında da bazı öğrenciler bu ilgilerini sürdürmüş, sadece piyanoda değil diğer çalgılarda da caz armonisiyle eşlik yapma çalışmalarına devam etmişlerdir. Bu gözlem sonucunda, öğrencilerin popüler müziğe ve modern armoniye olan ilgileri dolayısıyla, içerisinde caz armonisinin ve kolay caz parçalarının bulunduğu bir "Piyanoda Eşlik" dersi, öğrencilerin eşliklemeye ve hatta armoniye olan ilgilerini fazlasıyla artıracaktır. Ayrıca mevcut Piyoano dersi müfredatında, J.W.Schaum'un Bongo-Boogie, Blues ve Swing eserleri gibi kolay çalınabilecek caz eserlerine daha fazla yer verilebilir. Böyle bir ders programı, öğrencilerin piyanoya olan ilgilerinin artırılmasında etken olabilir.

Bu çalışma bir dönem içerisinde gerçekleştirilmiştir. Deney ve kontrol grupları arasında daha belirgin farkların oluşması ve daha net sonuçların elde edilebilmesi açısından, bu çalışmanın süre olarak iki veya üç döneme çıkarılması önerilir. Ayrıca uzatılan süreye uygun olarak, gruplara verilen caz ve klasik armoninin seviyesi yükseltilebilir. Öğrencilerin eşlikleme becerisi üzerinde daha fazla durularak, gerek sol el figürlerinin klavye üzerinde daha geniş bir alana yayılması, gerekse her iki elle beraber eşlik yapma teknikleri üzerinde çalışılabilir.

Yetişkin müzik eğitimi düşünüldüğünde, eşlikleme dersleri için yeniden program geliştirilebilir. Müfredata ilişkin değişiklikler ve eklemeler yapılması düşünülebilir.

KAYNAKÇA (REFERENCES)

1. Berköz, L.D., (2006), *Piyoano Ve Caz. Yüksek Lisans Eser Çalışması*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
2. Bilgin, S., (2006). Müzik Eğitiminde Kullanılan Şarkıların Müzik Öğretmenleri Tarafından Piyoano İle Eşliklenmesi, *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi*, 26-28 Nisan 2006, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi. Denizli, 327-334
3. Cangal, N., (1999). *Armoni*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
4. Coy, D.A., (1989), *A Multisensory Approach To Teaching Jazz Improvisation To Middle School Band Students*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Oregon Üniversitesi, ABD.
5. Çevik, S., (1999). Müzik Öğretmenliği Eğitiminde Eski-Yeni Modeller ve Model Arayışları. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi I. Ulusal Sanat Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu*, 28-30 Nisan. Çanakkale, 216-222
6. Duban, N., Küçükyılmaz, E.A., (2008). İlköğretim Online Dergi, 7(3), Eylül 2008, 769-784, <http://ilkogretim-online.org.tr/> (27 Kasım 2008)
7. Durak, Y., (2007). *Piyoano Öğretim Programı Model Önerisi Ve Uygulamadaki Görünümü*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
8. Ercan, N., (1999), Bireysel Piyoano Eğitiminde İlk Derslerin Önemi ve Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar, *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 19, Sayı: 2, Ankara, 143-145
9. Larsen, J.J., (1986), *Teaching Basic Jazz Piano Skills To Classically-Trained Adult Pianists: A Mastery Learning Approach*. Doktora Tezi, Florida Üniversitesi, ABD.
10. Levine, M., (1995). *The Jazz Theory Book*. USA: Sher Music Company.

11. Neely, B., (1999). *How To Play From A Fake Book*. USA: Hal Leonard Corporation.
12. Roothaan, J.P.E., (1999), *Perspectives On Teaching Jazz Piano "Comping" In The College Music Program With Sample Instructional Units*. Doktora Tezi, Ball State Üniversitesi, ABD.
13. Say, A., (2002). *Müziğin Kitabı* (2. Baskı). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
14. Sevgi, A., (2005). Müzik Öğretmenliği Mesleği Gereklere Doğrultusunda Bir Armoni Eğitimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 25 Sayı 1*, 199-211
15. Sönmezöz, F., (2006). *Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlardaki Eşlik Öğretiminin Müzik Öğretmenlerinin Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
16. T.C., (1993). Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı, (1998), Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programı, Ankara.
17. Yavuzoğlu, Nail. (1993). *Caz Müziğinde Akor Dizileri*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
18. Yüksek Öğretim Kurumu, (2006). Yeni Programlar Hakkında Açıklama.http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/programlar_icerikler.htm (16 Şubat 2009)